

امام زمان

بنا بر اعتقاد شیعیان دوازده‌امامی، حجت بن حسن فرزند حسن بن علی عسکری) امام یازدهم شیعیان) دوزاده‌هایش و آخرين امام و همان مهدی موعود می‌باشد. نام اصلی او و نیز کنیه‌اش همانند محمد پیامبر اسلام است. همچنین «امام زمان»، «قائم آل محمد» و «مهدی موعود» از القاب اوست. وی در نیمه شعبان سال ۲۵۵ یا ۲۵۶ هـ. ق. در سامرا به دنیا آمد. پدرش حسن بن علی عسکری است و مادرش نرجس خاتونیا صیقلبود. پس از مرگ ابو محمد حسن عسکری امام یازدهم شیعه در سن ۲۸ سالگی، در میان پیروان امامان شیعه بر سر سرنوشت مبهم فرزند حسن عسکری اختلاف بزرگی پدید آمد. در این دوران که به «سال‌های حیرت» موسوم می‌باشد شیعیان به فرقه‌های متعددی منشعب شدند. از فرقه‌هایی که اعتقاد داشتند که از حسن عسکری فرزندی باقی نمانده است یا این فرزند در گذشته است، و شیعیانی که متوجه فرزندان و نوادگان امامان دهم و یازدهم شیعه شدند، تا اقلیتی که معتقد بودند که امام یازدهم شیعه فرزندی داشته است که به غیبت رفته است و او امام دوازده شیعه می‌باشد. دیدگاه این گروه آخر به مرور به دیدگاه تمامی شیعیان امامی تبدیل شد که شیعیان دوازده امامی فعلی می‌باشند.

در مواجهه با چالش فقدان امام حاضر شیعیان با دو رویکرد حدیثی و کلامی به تبیین نظریه غیبت برخاستند. کلینی (و. ۳۲۹ هـ / ۹۴۱ م.) در احادیث باب غیبت کتاب اصول کافی که در خلال این دوره گرد آورده است به موضوع غیبت و علت آن پرداخته است. به خصوص نعمانی در کتاب الغیبه به تبیین نظریه غیبت از طریق احادیث پرداخت و او برای نخستین بار اصطلاحات

«غیبت صغیری» و «غیبت کبری» را به کار برد. پس از وی ابن بابویه (۹۹۱-۹۹۲) در کتاب کمال الدین در خصوص گردآوری احادیث مربوط به امام دوازدهم و غیبت وی کوشید. از دیگر سو متکلمان از جمله شیخ مفید (۴۱۳ م. / ۱۰۲۳ م.) و شاگردانش بخصوص سید مرتضی (۱۰۴۵-۱۰۴۶) (به تدوین نظریات کلامی امامت جهت تبیین ضرورت وجود امام زنده در شرایط غیبت پرداختند.

بنابر اعتقاد کنونی شیعه دوازده امامی، پس از مرگ حسن عسکری مهدی تنها از طریق چهار سفیر یا نائب با شیعیان تماس می‌گرفت. البته بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد که از آغاز تعداد وکلا محدود به چهار تن نبوده و اصطلاح نیابت خاص در دوره‌های بعد توسط علمای شیعه مانند شیخ توسي و برای تبیین غیبت صغیری ایجاد شده‌است. پس از یک دوره هفتاد ساله سفرای امام غائب و پس از مرگ علی بن محمد سمری، چهارمین نائب امام دوازدهم شیعه، بار دیگر حیرت را در میان شیعیان برانگیخت. آنها در نهایت در سده پنجم به تبیینی عقلی در کلام شیعه از غیبت امام دست یافتند.

بر اساس اعتقاد شیعیان او در پنج سالگی پس از مرگ پدرش به امامت رسید. شیعیان امامت او را به دو دوره غیبت و ظهور تقسیم می‌کنند. غیبت از سال ۲۶۰ هجری قمری آغاز شده و تا کنون استمرار داشته و هر زمان که خدا بخواهد ادامه خواهد یافت. دوره غیبت شامل دو بخش است: از سال ۲۶۰ تا ۳۲۹ هجری (غیبت صغیری) که شیعیان از طریق وکلا و نایبان مهدی با وی در ارتباط بوده‌اند. پس از این زمان شیعیان با مهدی در ارتباط نیستند و اصطلاحاً غیبت

کبری نامیده می شود. پس از پایان دوره غیبت وی با عنوان مهدی قیام خواهد کرد و او کسی خواهد بود که از طریق او حقیقت و عدالت بار دیگر به پیروزی خواهد رسید.